

HART VOOR SBO DE GOUDEN WEKEN

*Bouwen aan vertrouwen, verbinding
en een veilige klas ♥*

♥
EEN PRAKTIJKGIDS
VOOR DE EERSTE
ZES WEKEN IN HET
SPECIAAL
BASISONDERWIJS

- ♥ Kennismaken
- ♥ Afspraken
- ♥ Samenwerken
- ♥ Veiligheid
- ♥ Vertrouwen
- ♥ Groepsvorming
- ♥ Reflectie

♥
Samen
maken we
er een
fantastisch
jaar van!

Door Désiree Barth ♥

Welkom bij *De Gouden Weken*

Hoi!

Wat leuk dat je met dit pakket aan de slag gaat.

Ik ben Désiree Barth, leerkracht in het speciaal basisonderwijs en inmiddels ga ik mijn zevende schooljaar in. In de afgelopen jaren heb ik gewerkt als onderwijsassistent, tijdens mijn Pabo vier dagen per week voor de klas gestaan en inmiddels werk ik met veel plezier als leerkracht in het SBO.

In die jaren heb ik ontdekt dat goed onderwijs niet begint bij een methode of een lesboek. Goed onderwijs begint bij **relatie**.

Kinderen leren pas echt wanneer ze zich veilig voelen, weten wat er van hen verwacht wordt en ervaren dat ze erbij horen. Juist daarom zijn de eerste weken van een nieuw schooljaar voor mij misschien wel de belangrijkste weken van het hele jaar.

Waarom de Gouden Weken?

De eerste vier tot zes weken van het schooljaar worden ook wel *de Gouden Weken* genoemd. In deze periode wordt de basis gelegd voor de groepsvorming. Leerlingen leren elkaar kennen, ontdekken hun plek binnen de groep en bouwen samen met de leerkracht aan normen, afspraken en onderlinge relaties. De keuzes die je in deze eerste weken maakt, hebben vaak invloed op de rest van het schooljaar.

Boaz Bijleveld beschrijft in *De Gouden Weken 2.0* hoe belangrijk deze fase is. Zijn boek laat zien dat een klas niet vanzelf een groep wordt. Groepsvorming vraagt om bewuste aandacht, doelgerichte activiteiten en een leerkracht die het proces begeleidt. Daarbij vormt de theorie van Tuckman een belangrijke basis. Een groep doorloopt verschillende fasen – *forming*, *storming*, *norming* en *performing* – voordat er sprake is van een veilige en effectieve groep.

Waarom zijn de Gouden Weken juist in het SBO zo belangrijk?

Hoewel de theorie over de Gouden Weken voor iedere klas geldt, merk ik in de praktijk dat deze periode in het speciaal basisonderwijs misschien nog wel belangrijker is.

Veel leerlingen in het SBO hebben behoefte aan voorspelbaarheid, duidelijke verwachtingen en een veilige relatie met de leerkracht. Sommigen starten het schooljaar met onzekerheid of negatieve schoolervaringen. Anderen vinden veranderingen spannend of hebben meer tijd nodig om vertrouwen op te bouwen.

Juist daarom besteed ik in de eerste weken bewust veel aandacht aan kennismaken, groepsvorming en het creëren van een veilig pedagogisch klimaat. Pas wanneer een leerling zich veilig voelt, ontstaat er ruimte om te leren, fouten te maken en zich te ontwikkelen.

Voor mij zijn de Gouden Weken daarom geen "extraatje" naast het onderwijs. Ze zijn het fundament waarop ik de rest van het schooljaar bouw.

Over dit pakket

Dit praktijkpakket is ontstaan vanuit mijn eigen ervaring in het SBO. In de afgelopen jaren heb ik verschillende activiteiten verzameld, aangepast en uitgetest in mijn eigen klas. Sommige werkvormen heb ik zelf ontwikkeld, andere zijn geïnspireerd op bestaande literatuur, trainingen en collega's uit het onderwijs. Waar nodig heb ik de oorspronkelijke bron vermeld.

Dit pakket is geen methode die stap voor stap gevolgd moet worden.

Zie het vooral als een inspiratiegids. Kies de activiteiten die passen bij jouw groep, jouw leerlingen en jouw manier van lesgeven. Iedere klas is anders en juist daarin schuilt de kracht van goed onderwijs.

Ik hoop dat deze activiteiten je helpen om samen met jouw leerlingen een veilige, betrokken en fijne groep te vormen waarin iedereen zich gezien voelt.

Heel veel plezier!

Liefs,

Désiree

Hoe is dit pakket opgebouwd?

1. Kennismaken met elkaar

Activiteiten om elkaar beter te leren kennen en verbinding te maken.

2. Afspraken in de klas

Samen bouwen aan duidelijke verwachtingen, eigenaarschap en een positief groepsklimaat.

3. Samenwerken

Werkvormen/activiteiten die het samenwerken stimuleren en de groep dichter bij elkaar brengen.

4. Veiligheid en vertrouwen

Mij kijk op een veilige sfeer, vertrouwen en een sterke relatie tussen leerlingen en leerkracht.

5. Reflectie

Momenten om samen terug te kijken, successen te vieren en de groep verder te versterken.

1. Kennismaken met elkaar

"Een goede eerste schooldag begint voor mij niet in de kring. Hij begint al bij de deur."

Als mensen aan kennismaken denken, denken ze vaak aan kennismakingsspelletjes, een voorstelrondje of een leuke activiteit in de kring. Natuurlijk horen die allemaal bij de Gouden Weken. Maar voor mij begint kennismaken al veel eerder.

Het begint op het moment dat een leerling de gang in loopt, misschien met een nieuwe tas op zijn rug, een beetje gespannen om zich heen kijkt en zich afvraagt: *Hoe zal het vandaag gaan?*

Juist dat eerste moment vind ik ontzettend belangrijk. Nog voordat een leerling zijn jas heeft opgehangen of een plek in de klas heeft gevonden, wil ik dat hij of zij voelt: ik ben welkom.

Daarom sta ik iedere ochtend bewust bij de deur, tenzij ik last minute nog snel een kop thee moet halen haha! Ik begroet iedere leerling persoonlijk en stel mezelf opnieuw voor. Niet omdat de kinderen mijn naam niet kennen, maar omdat ik daarmee laat zien dat vandaag een nieuw begin is. Vervolgens vraag ik ook naar hun naam. Het lijkt misschien een klein gebaar, maar ik wil dat ieder kind merkt dat ik écht contact met hem of haar maak.

Om dat eerste contact zo prettig mogelijk te laten verlopen, werk ik met een begroetingsposter. De kinderen mogen zelf kiezen hoe ze mij begroeten. Een hand, een boks, een knuffel, een zwaai of gewoon een: *'Goedemorgen juf!'*

Voor mij gaat die poster niet alleen over begroeten. Hij gaat over iets veel groters: autonomie. Door kinderen zelf te laten kiezen hoe ze contact maken, geef ik ze vanaf het eerste moment een stukje regie. Zeker in het SBO, waar sommige leerlingen gevoelig zijn voor prikkels of lichamelijk contact spannend vinden, vind ik dat een waardevol begin van de dag.

Wanneer de eerste begroetingen achter de rug zijn, volgt vaak het volgende spannende moment.

"Waar moet mijn tas?"

"Waar hang ik mijn jas op?"

"Waar moet mijn broodtrommel?"

"En... waar ga ik eigenlijk zitten?"

HELPPPPP! Nee hoor, geen paniek. 😊

Juist omdat ik weet hoeveel onrust dit soort kleine vragen kunnen geven, probeer ik alles zo duidelijk mogelijk te maken. In mijn klas heeft eigenlijk alles een vaste plek én is alles gelabeld. De tafels, de kapstok, het laatje voor eten en drinken en de bak voor spullen die mee naar huis moeten. Misschien lijkt dat overdreven, maar voor veel leerlingen zijn die vaste plekken een nieuw punt van houvast. Ze hoeven niet steeds na te denken of iets te vragen, dat geeft rust.

Ook op het digibord staat de klas al op hen te wachten. Via Gynzy verschijnt iedere ochtend een welkomspagina met een rustige startopdracht en later in het schooljaar hun weektaak, een timer, een stoplicht en een leuke quote! Zo kunnen leerlingen meteen zien wat er van hen verwacht wordt. Ook dat is voor mij een vorm van duidelijkheid. Hoe minder onduidelijkheid er is over de omgeving, hoe meer ruimte er ontstaat om elkaar echt te leren kennen.

En precies daar draait het voor mij om tijdens de Gouden Weken. Pas als die basis er ligt, kunnen we samen gaan groeien.

Wanneer de eerste spanning een beetje gezakt is, de jassen aan de kapstok hangen en iedereen zijn plekje heeft gevonden, begint voor mij het echte kennismaken. Natuurlijk kun je eindeloos veel kennismakingsspelletjes vinden op internet. En geloof me, ik heb er in de afgelopen jaren ook heel wat uitgeprobeerd. Sommige verdwenen na één keer weer in de kast, terwijl andere inmiddels ieder schooljaar terugkomen.

Activiteiten/spelletjes

In de onder- en middenbouw neem ik graag een koffer mee naar school. Niet zomaar een koffer, maar een koffer vol spullen die iets over mij vertellen. Denk aan een vakantiefoto, een leesboek, een sportshirt of een knuffel van vroeger. De kinderen mogen raden waarom deze spullen belangrijk voor mij zijn en ondertussen vertel ik over mezelf. Zo leren ze mij op een speelse manier kennen.

Nog leuker vind ik het wanneer de kinderen dat ook mogen doen. Daarom stuur ik vooraf vaak een mailtje naar ouders met de vraag of hun kind één of twee voorwerpen mee mag nemen die iets over hem of haar vertellen. Dat levert de mooiste gesprekken op. Je merkt dat kinderen het vaak geweldig vinden om iets van zichzelf te laten zien en ondertussen leren klasgenoten elkaar op een heel natuurlijke manier kennen.

In de bovenbouw pak ik het nét iets anders aan. Daar maak ik graag samen met de klas een woordweb over mezelf. De leerlingen vertellen eerst wat ze denken al over mij te weten. Soms klopt dat, soms ook helemaal niet. Samen vullen we het woordweb steeds verder aan. Daarna spelen we vaak **twee waarheden en een leugen** . Ik vertel drie dingen over mezelf en de leerlingen moeten ontdekken welke uitspraak niet waar is. Dat zorgt ieder jaar weer voor veel gelach én nieuwsgierigheid.

Een andere activiteit die ieder schooljaar een succes is, is het **M&M-spel**. Dit idee heb ik ooit gevonden op de pagina van **De Klas van Juf Iris** en inmiddels heeft het een vaste plek gekregen in mijn Gouden Weken. De leerlingen pakken een M&M en iedere kleur hoort bij een vraag. Afhankelijk van de groep doen we dit klassikaal, in tweetallen of in kleine groepjes. Het mooie aan deze werkvorm vind ik dat iedereen op een laagdrempelige manier iets over zichzelf vertelt.

En als laatste is er een activiteit die eigenlijk na iedere vakantie weer terugkomt: **Zoek iemand die...**

De kinderen lopen door het lokaal – mét duidelijke afspraken natuurlijk 🤔 – geven iemand een high five en stellen een vraag die op hun blad staat. Bijvoorbeeld: *"Heb jij veel buiten gespeeld in de vakantie?"* Is het antwoord ja? Dan schrijven ze de naam van die leerling op. Daarna beantwoorden ze natuurlijk ook de vraag van de ander en gaan ze weer op zoek naar een nieuwe klasgenoot.

Wat ik daarbij belangrijk vind, is dat de leerlingen uiteindelijk met iedereen contact hebben gehad. Zo voorkom je dat kinderen steeds dezelfde vriendjes opzoeken. Aan het einde bespreken we klassikaal wat we over elkaar hebben ontdekt. Dat levert vaak verrassende gesprekken op.

En... een kleine tip van mij: Doe als leerkracht vooral zelf mee.

Kinderen vinden het ontzettend leuk om ook iets over jou te ontdekken. Bovendien laat je daarmee zien dat kennismaken niet alleen voor leerlingen is. Ook jij bent onderdeel van de groep. Juist door zelf open te zijn, nodig je kinderen uit om dat ook te doen.

2. Afspraken in de klas

"Een klas zonder afspraken bestaat niet. Maar een klas waarin afspraken écht van iedereen zijn, moet je samen bouwen."

Na de eerste kennismaking komt er een moment waarop we samen gaan bouwen aan onze klas. Voor mij begint dat met het maken van afspraken.

Dat doe ik bewust niet op de eerste schooldag. Die dag staat voor mij vooral in het teken van landen, ontdekken en elkaar leren kennen. Vanaf dag twee gaan we samen in gesprek over de vraag: *Hoe zorgen we ervoor dat dit een fijne klas wordt voor iedereen?*

Ik geloof er namelijk niet in om op de eerste schooldag een lijstje met regels op het bord te hangen. Natuurlijk zijn er afspraken die voor iedere klas belangrijk zijn, maar ik vind het veel waardevoller wanneer leerlingen zelf mogen meedenken. Op die manier worden het niet de regels van de juf, maar onze gezamenlijke afspraken. Uit onderzoek naar effectief klassenmanagement blijkt dat duidelijke verwachtingen, vaste routines en samen gedragen afspraken bijdragen aan een veilig en positief leerklimaat. Wanneer leerlingen begrijpen waarom afspraken bestaan en actief betrokken worden bij het opstellen ervan, voelen zij zich meer verantwoordelijk voor hun eigen gedrag en dat van de groep (Onderwijskennis, z.d.).

Tijdens dat gesprek stel ik vragen als:

- *Hoe ziet een fijne klas eruit?*
- *Wat heb jij nodig om goed te kunnen leren?*
- *Hoe willen we met elkaar omgaan?*
- *Wat doen we als iets even niet lukt?*

De antwoorden van kinderen zijn vaak prachtig. Ze hebben het bijna nooit over stil zijn of netjes werken. Ze zeggen juist dingen als: *"Dat iedereen aardig doet."* Of: *"Dat je fouten mag maken."* En eigenlijk vatten zij daarmee precies samen waar een veilig pedagogisch klimaat om draait.

Wanneer we alle ideeën hebben verzameld, maken we er samen een poster of soms zelfs een slinger van. Die krijgt een mooie plek in de klas, zodat we er regelmatig op terug kunnen kijken. Maar daar blijft het voor mij niet bij. Iedere leerling zet zijn of haar handtekening onder de afspraken.

En ik ook.

Want als ik van mijn leerlingen verwacht dat zij zich aan onze afspraken houden, dan moet ik dat zelf ook doen. We spreken elkaar erop aan, helpen elkaar wanneer iets niet lukt en herinneren elkaar aan de afspraken die we samen hebben gemaakt. Dat maakt het geen poster aan de muur, maar een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Daarbij verwacht ik niet dat alles na een paar dagen vanzelf loopt.

Sterker nog, ik verwacht dat juist niet.

Nieuwe routines hebben tijd nodig. Leerlingen moeten oefenen, fouten mogen maken en ervaren wat de afspraken in de praktijk betekenen. Daarom besteed ik tijdens de Gouden Weken iedere dag opnieuw aandacht aan onze afspraken. We benoemen gewenst gedrag, geven complimenten en sturen bij waar dat nodig is. Juist die herhaling zorgt ervoor dat afspraken uiteindelijk onderdeel worden van de cultuur in de klas.

Dat sluit mooi aan bij wat onderzoek laat zien over effectief klassenmanagement. Volgens Onderwijskennis (z.d.) begint goed klassenmanagement met het creëren van duidelijke verwachtingen, vaste routines en positief geformuleerde gedragsafspraken. Onderzoek laat zien dat een beperkt aantal concrete afspraken, die samen met leerlingen worden besproken en regelmatig terugkomen, bijdraagt aan meer rust, veiligheid en effectieve leertijd. Bovendien werkt het motiverend wanneer leerlingen begrijpen waarom afspraken bestaan en zich mede-eigenaar voelen van de afspraken in de klas.

Juist in het SBO merk ik hoe belangrijk dat eigenaarschap is. Veel leerlingen hebben behoefte aan voorspelbaarheid en duidelijkheid. Door afspraken niet vóór hen, maar mét hen te maken, ontstaat er niet alleen structuur, maar ook betrokkenheid. En dat vormt voor mij de basis van een veilig en positief groepsklimaat.

Uit mijn klas

Een van mijn favoriete momenten is wanneer de poster met afspraken klaar is. Niet omdat hij zo mooi is geworden, maar omdat er onderaan allemaal handtekeningen staan.

Die van de leerlingen.

En die van mij.

Iedere keer als we onze afspraken erbij pakken, zeg ik:

"Kijk eens goed... dit zijn niet alleen jullie afspraken. Dit zijn ook mijn afspraken."

En eerlijk? Dat zorgt ervoor dat leerlingen mij er soms ook aan herinneren.

"Juf... wij hadden toch afgesproken dat we elkaar uit laten praten?"

En weet je?

Dan glimlach ik.

Want precies dát is wat ik wil bereiken.

3. Samenwerken

"Leren doe je niet alleen. Juist door samen te werken leer je van én met elkaar."

Als je mij vraagt waar ik het meest enthousiast van word tijdens de Gouden Weken, dan hoef ik daar echt niet lang over na te denken. **Samenwerken.**

Ik ben er gek op. Sterker nog, ik denk dat samenwerken één van de mooiste manieren is waarop een klas een groep wordt.

Natuurlijk leren kinderen veel van mij als leerkracht. Maar misschien leren ze nog wel méér van elkaar. Juist door samen te overleggen, naar elkaar te luisteren, elkaar te helpen en samen tot een oplossing te komen, ontwikkelen leerlingen niet alleen hun kennis, maar ook hun sociale vaardigheden.

Daarom heeft coöperatief leren een vaste plek in mijn klas.

En nee... dat betekent niet dat ik kinderen zomaar in groepjes zet en zeg: *"Veel succes!"*

Coöperatief leren is veel meer dan samenwerken.

Het is een didactische werkvorm waarbij leerlingen op een gestructureerde manier samenwerken aan een gezamenlijk doel. Daarbij is iedere leerling actief betrokken en levert iedereen een eigen bijdrage. Zo voorkom je dat één leerling al het werk doet, terwijl een ander achteroverleunt (Wij-leren.nl, 2024).

Volgens Wij-leren is coöperatief leren gebaseerd op vier belangrijke uitgangspunten, ook wel de **GIPS-principes** genoemd:

- **Gelijke deelname** – iedereen doet mee.
- **Individuele aanspreekbaarheid** – iedere leerling is verantwoordelijk voor zijn of haar eigen bijdrage.
- **Positieve wederzijdse afhankelijkheid** – leerlingen hebben elkaar nodig om het doel te bereiken.
- **Simultane interactie** – zoveel mogelijk leerlingen zijn tegelijkertijd actief (Wij-leren.nl, 2024).

En eerlijk?

Dat is precies waarom ik het zo graag inzet.

Want samenwerken gaat voor mij niet alleen over een opdracht maken.

Het gaat over luisteren.

Over wachten op elkaar.

Over elkaar helpen.

Over ontdekken dat iemand anders misschien een heel goed idee heeft.

En soms ook over leren dat samenwerken helemaal niet vanzelf gaat.

Binnen het SBO merk ik misschien nog wel een extra reden om veel aandacht te besteden aan samenwerken. Veel van onze leerlingen vinden samenwerken niet vanzelfsprekend. Sommigen willen het liefst alles alleen doen, anderen nemen juist de leiding of vinden het lastig om op hun beurt te wachten. Er zijn leerlingen die het spannend vinden om hun mening te geven of juist moeite hebben om naar een ander te luisteren.

En weet je? **Dat is helemaal oké.**

Ik denk namelijk dat we soms vergeten dat samenwerken een vaardigheid is die je moet leren. Net zoals lezen, schrijven of rekenen vraagt samenwerken om instructie, oefening, herhaling en vooral veel geduld.

In mijn klas gaat een coöperatieve werkvorm de eerste keer dan ook zelden perfect. Sterker nog, soms denk ik na afloop: *"Poeh... dat was een flinke uitdaging."* Er wordt door elkaar gepraat, kinderen vergeten de afspraken of willen toch liever met hun beste vriend of vriendin samenwerken.

Vroeger dacht ik dan weleens dat de werkvorm niet goed was. Nu weet ik dat de leerlingen vooral nog aan het oefenen zijn.

Daarom geef ik niet op na één keer. We oefenen opnieuw. We bespreken wat goed ging en wat de volgende keer beter kan. Soms duurt het weken voordat een werkvorm echt soepel verloopt. En dat is niet erg.

Juist in die herhaling zit de groei.

Ik denk zelfs dat de grootste winst van coöperatief leren niet zit in de opdracht zelf, maar in alles wat kinderen onderweg leren. Wachten op elkaar. Luisteren. Hulp vragen. Een compliment geven. Rekening houden met iemand anders. Dat zijn vaardigheden waar ze hun hele leven iets aan hebben.

Inspiratielijst:

Spel/activiteit/werkvorm	Uitleg
Spinnenweb	 Doel Elkaar leren kennen en ervaren dat iedereen onderdeel is van de groep. Zo doe je het Ga met de klas in een kring staan. De eerste leerling stelt zichzelf voor of beantwoordt een kennismakingsvraag. Houd het uiteinde van de bol wol vast en gooi de bol naar een klasgenoot. Deze leerling doet hetzelfde en gooit de bol weer verder. Zo ontstaat er een spinnenweb. Bespreek na afloop wat het spinnenweb laat zien over de groep.

	 Hart voor SBO Laat leerlingen de bol eventueel doorgeven in plaats van gooien als dat meer rust geeft.
Op een lijn staan	 Doel Elkaar beter leren kennen en ontdekken wat leerlingen met elkaar gemeen hebben. Zo doe je het Laat leerlingen op een lijn gaan staan aan de hand van een opdracht. Bijvoorbeeld van jong naar oud, op verjaardag, schoenmaat of alfabetisch op voornaam. De leerlingen mogen dit alleen samen oplossen door met elkaar te overleggen. Hart voor SBO Begin met makkelijke opdrachten en bouw de moeilijkheid langzaam op.
Hoelahoep	 Doel Samenwerken en communiceren. Zo doe je het De leerlingen staan hand in hand in een kring. De hoelahoep hangt om één arm. Zonder elkaars handen los te laten moet de groep de hoelahoep helemaal de kring rond krijgen. Hart voor SBO Geef complimenten wanneer leerlingen elkaar helpen of op elkaar wachten.
Dezelfde tekening maken	 Doel Leren luisteren naar elkaar en duidelijke instructies geven. Zo doe je het Geef twee leerlingen dezelfde kleurplaat en geef ze de opdracht om de platen hetzelfde in te kleuren, maar zonder te spieken! Scherm de tekeningen af voor elkaar en probeer goed met elkaar te overleggen. Hart voor SBO Bespreek dat goede samenwerking begint met goed luisteren én duidelijke uitleg geven.
Over de streep	 Doel Elkaar beter leren kennen en ontdekken dat je niet de enige bent met bepaalde gevoelens of ervaringen.

	 Zo doe je het Laat alle leerlingen aan één kant van de lijn staan. Lees een stelling of vraag voor. Herkennen leerlingen zich hierin? Dan stappen zij rustig over de lijn. Begin met luchtige vragen, zoals <i>"Wie houdt van friet?"</i> of <i>"Wie heeft een huisdier?"</i> Bouw dit langzaam op naar meer persoonlijke vragen. Bespreek na afloop kort wat de leerlingen is opgevallen. Hart voor SBO Deze activiteit doe ik nooit aan het begin van de Gouden Weken. Ik zet hem pas in wanneer er voldoende veiligheid en vertrouwen in de groep is. Leerlingen hoeven nooit uit te leggen waarom ze over de lijn stappen en mogen er altijd voor kiezen om te blijven staan. Veiligheid gaat voor alles.
Ballonnenspel	 Doel Samenwerken en plezier maken. Zo doe je het Geef tweetallen of groepjes een ballon. Laat de leerlingen verschillende opdrachten uitvoeren, zoals de ballon hooghouden zonder handen of samen een parcours afleggen. Hart voor SBO Maak de opdrachten niet te moeilijk. Het samenwerken is belangrijker dan winnen.
Balletje pies	 Doel Concentratie, samenwerken en veel plezier maken. Zo doe je het Alle leerlingen gaan op hun stoel staan. Vanaf dat moment mag er niet meer gepraat worden. De tennisbal wordt met een 'piesboogje' overgegooid: jongens gooien naar meisjes en meisjes naar jongens. Vangt een leerling de bal niet of wordt de bal niet goed gegooid? Dan is die leerling af en gaat hij of zij in stilte op de stoel zitten. Het spel gaat door totdat er één winnaar overblijft. Hart voor SBO Dit spel is bij mij een echte favoriet als energizer. De leerlingen vinden het iedere keer weer hilarisch. Tegelijkertijd oefenen ze ongemerkt met concentratie, impulscontrole en het volgen van afspraken.

	 Inspiratie Deze activiteit is geïnspireerd op het spel <i>Balletje Pies</i> van Soullie. De activiteit is aangepast aan mijn eigen onderwijspraktijk.
De beweegpotten	 Doel Samen bewegen en energie kwijt kunnen. Zo doe je het Een leerling trekt een kaartje uit de pot. Voer de beweegopdracht samen uit. Wissel af tussen individuele opdrachten en opdrachten waarbij leerlingen moeten samenwerken. Hart voor SBO Gebruik de beweegpotten ook tussen lessen door als energizer Te bestellen op: Energizegames.com
Ballonnenboog in de klas	 Doel Op een speelse manier bouwen aan groepsvorming tijdens de Gouden Weken. Zo doe je het Hang aan het begin van het schooljaar tien gouden ballonnen op in de klas en nummer ze van 1 t/m 10. Iedere dag mag één leerling een ballon kapot prikken. In iedere ballon zit een opdracht, een samenwerkingsspel, een complimentenopdracht of een kleine beloning. Hart voor SBO Mijn leerlingen zijn hier ieder jaar ontzettend enthousiast over. Het maakt de Gouden Weken zichtbaar én zorgt iedere dag weer voor een klein feestmomentje in de klas.
Escaperoom	 Doel Samenwerken, communiceren en problemen oplossen op een speelse manier. Zo doe je het Verdeel de leerlingen in kleine groepjes en laat hen samenwerken om verschillende opdrachten, puzzels en raadsels op te lossen. Alleen door goed te overleggen, naar elkaar te luisteren en ieders talenten te benutten, kunnen zij de escaperoom succesvol afronden. Kies een escaperoom die past bij de leeftijd, het niveau en de groepsdynamiek van jouw klas.

4. Veiligheid en vertrouwen

"Een veilige klas bouw je niet met één activiteit. Je bouwt haar iedere dag opnieuw."

Als ik terugkijk naar de eerste hoofdstukken van dit pakket, zou je misschien denken dat we nu eindelijk aankomen bij veiligheid en vertrouwen. Maar eigenlijk zijn we daar al vanaf de eerste bladzijde mee bezig.

- Toen we leerlingen begroetten bij de deur.
- Toen we samen afspraken maakten.
- Toen we samen moesten lachen tijdens een samenwerkingsopdracht.

Al die momenten lijken misschien klein, maar samen vormen ze de basis van iets veel groters. Namelijk een klas waarin kinderen zich veilig voelen om zichzelf te zijn.

En als ik heel eerlijk ben, vind ik veiligheid misschien wel het lastigste onderwerp om over te schrijven. Niet omdat ik niet weet hoe belangrijk het is, maar omdat veiligheid voor mij niet iets is wat je kunt afvinken.

Het is iets wat je voelt:

- Je merkt het wanneer een leerling eindelijk zijn vinger durft op te steken.
- Wanneer een kind uit zichzelf hulp vraagt.
- Wanneer iemand een fout maakt zonder bang te zijn dat de hele klas gaat lachen.
- Of wanneer een leerling na schooltijd nog even terugloopt om iets te vertellen.

Dat zijn voor mij de momenten waarop ik denk: *"Ja... hier begint vertrouwen te groeien."*

Ik hoor je alweer denken: *"Daar heb je Luc Stevens weer."*

En eerlijk? Ik snap dat helemaal.

De theorie over relatie, autonomie en competentie komt in het onderwijs ontzettend vaak voorbij. Misschien heb je hem al tientallen keren gehoord tijdens een studiedag of opleiding. Toch geloof ik dat deze theorie wel omschrijft waar goed onderwijs om draait.

Volgens Stevens ontwikkelen kinderen zich het best wanneer wordt voldaan aan drie psychologische basisbehoeften: **relatie, autonomie en competentie** (Stevens, 2004). Voor mij begint alles bij de eerste basisbehoefte: **relatie**.

Want voordat een kind kan leren, moet een kind zich veilig voelen. Een leerling moet ervaren dat hij erbij hoort, fouten mag maken en dat er een volwassene is die hem ziet en in hem blijft geloven.

Maar ik wil ook eerlijk zijn. Dat is niet altijd makkelijk.

Soms lukt het om in een paar weken een mooie band met een leerling op te bouwen. Soms lijkt een leerling je vanaf de eerste dag al te vertrouwen. Maar er zijn ook kinderen waarbij dat veel langer duurt. Kinderen die volwassenen niet zomaar vertrouwen. Kinderen die al verschillende scholen hebben meegemaakt of negatieve ervaringen met zich meedragen, maar ook kinderen waarvan de thuissituatie een rol speelt. Dan merk je dat jouw inzet alleen soms niet voldoende is.

En dat mag je best erkennen.

Ik heb ook meerde keren met mijn handen in het haar gezeten. Dat ik dacht: *"Ik doe er alles aan, waarom krijg ik geen contact?"*

Juist op die momenten probeer ik mezelf eraan te herinneren dat gedrag altijd iets vertelt. Achter boosheid, terugtrekken of weerstand zit vaak een behoefte die nog niet is vervuld.

Dat betekent niet dat ik het alleen hoef op te lossen.

Sterker nog, juist in het SBO geloof ik in de kracht van samenwerken. We werken dagelijks samen met intern begeleiders, gedragsdeskundigen, logopedisten, ouders, onderwijsassistenten en andere professionals. Soms heeft een leerling iets nodig wat verder gaat dan wat ik als leerkracht alleen kan bieden. En dat is geen teken dat je tekortschiet. Dat is juist de kracht van ons onderwijs: we doen het samen.

Wat ik wél altijd kan bieden, is een nieuwe kans. Ook al is dat soms gemakkelijk gezegd dan gedaan, want jouw gevoel komt er ook bij kijken.

Een nieuwe ochtend.
Een nieuwe begroeting bij de deur.
Een nieuw gesprek.
Ook na een moeilijke dag.
Ook na een conflict.
Want ieder kind verdient de kans om opnieuw te beginnen.
Misschien is dat wel de belangrijkste les die het SBO mij heeft geleerd.
Een relatie bouw je niet door één groot gebaar.
Je bouwt haar door iedere dag opnieuw te laten zien:
"Ik ben er nog steeds."
En soms is dát precies wat een kind nodig heeft.

5. Reflectie

"Een groep bouwen stopt niet na zes weken. De fundering ligt, maar het huis bouwen we het hele schooljaar verder."

En dan... is het alweer tijd voor de herfstvakantie.

Misschien voelt het alsof de Gouden Weken voorbij zijn. De kinderen kennen de routines, weten waar hun spullen liggen, hebben met verschillende klasgenoten samengewerkt en de eerste afspraken zijn langzaam onderdeel geworden van de dagelijkse gang van zaken.

Maar de werkelijkheid is? Nu begint het pas.

Want groepsvorming stopt niet na zes weken. Kinderen ontwikkelen zich, er komen nieuwe situaties, ruzietjes ontstaan, vriendschappen veranderen en ook jij groeit steeds verder in jouw rol als leerkracht van deze groep.

De basis is gelegd, maar die basis vraagt onderhoud.

Juist daarom vind ik het belangrijk om vlak voor de herfstvakantie bewust stil te staan bij de afgelopen weken. Niet alleen met de leerlingen, maar ook met mezelf.

- Waar staan we nu als groep?
- Waar ben ik trots op?
- Wat gaat al goed?
- En waar mogen we de komende periode nog in groeien?

Ik vind het belangrijk om dat gesprek positief in te steken. Niet vanuit wat er allemaal nog niet lukt, maar juist vanuit de groei die we al hebben doorgemaakt. Want als je terugkijkt naar de eerste schooldag, zie je vaak hoeveel er in een paar weken al veranderd is.

- Misschien groeten leerlingen elkaar inmiddels uit zichzelf.
- Wordt er al beter samengewerkt.
- Durft een leerling eindelijk een vraag te stellen.
- Of zie je dat een kind steeds vaker met verschillende klasgenoten speelt.

Dat zijn misschien kleine stappen, maar juist die stappen verdienen het om gezien en gevierd te worden.

En nee, na de herfstvakantie zijn we nog niet klaar. We gaan verder bouwen aan we tot nu toe hebben opgebouwd. Sterker nog, na de kerstvakantie begint een nieuwe fase in de groepsvorming: de Zilveren Weken. Ook dan is het waardevol om opnieuw te investeren in de groep en samen terug te kijken op de eerste helft van het schooljaar. Daar ga ik in dit pakket niet uitgebreid op in, maar het is goed om te weten dat groepsvorming een proces is dat het hele schooljaar doorgaat.

Activiteiten:

1. Groepspuzzel

In de laatste week voor de herfstvakantie maken wij vaak samen een groepspuzzel. Iedere leerling krijgt een puzzelstukje om te versieren of beschrijven. Wanneer alle stukjes samenkomen, ontstaat één grote puzzel: een mooie symbolische afsluiting van de Gouden Weken.

Vaak bedenken we er samen ook een quote bij die laat zien waar wij als groep voor willen staan, bijvoorbeeld: *"Allemaal verschillend, maar samen één groep."* De puzzel krijgt daarna een mooi plekje in de klas.

Inspiratie: Juffrouw Femke. (2023, 26 september). *Puzzelplezier met deze groeps puzzels*.
<https://juffrouwfemke.com/2023/09/26/puzzelplezier-met-deze-groeps-puzzels/>

2. Een hand vol kwaliteiten en nieuwe doelen

Ik vind het belangrijk dat leerlingen niet alleen kijken naar wat nog moeilijk is, maar juist ook ontdekken waar hun kwaliteiten liggen.

Daarom gebruik ik graag “een hand vol kwaliteiten”. Leerlingen schrijven of tekenen waar zij trots op zijn en welke talenten zij bij zichzelf zien. Dit vormt een mooi uitgangspunt voor een positief gesprek over persoonlijke groei.

Inspiratiebron: Juffrouw Femke. (2022, 16 september). *Een hand vol kwaliteiten*.
<https://juffrouwfemke.com/2022/09/16/een-hand-vol-kwaliteiten/>

Vanuit deze kwaliteiten kijken we vervolgens vooruit: waar wil je de komende periode nog verder in groeien? Na zes weken hebben we een veel beter beeld van elkaar gekregen. Daarom maken we samen nieuwe doelen voor de komende periode, dat hoeven geen grote doelen te zijn.

Soms is een doel al:

- Ik durf vaker hulp te vragen.
- Ik speel met iemand anders.
- Ik wacht beter op mijn beurt.
- Ik geef vaker complimenten.

Persoonlijke sociaal-emotionele doelen verwerk ik vervolgens in het OPP van de leerling. Zo blijft de ontwikkeling niet beperkt tot de Gouden Weken, maar krijgt deze een vervolg gedurende het schooljaar.

3. Complimentenzon

Deze activiteit doe ik meerdere keren per schooljaar en blijft iedere keer bijzonder. Op iedere tafel ligt een blad met een grote zon. In het midden staat de naam van een leerling. In de zonnestralen schrijven klasgenoten een compliment voor die leerling.

De kinderen lopen langs alle tafels totdat iedereen voor iedereen een compliment heeft geschreven. In het begin zijn de complimenten vaak nog heel algemeen.

- *"Je bent lief."*
- *"Je bent aardig."*
- *"Je bent grappig."*

Maar hoe langer het schooljaar duurt, hoe mooier ze worden.

- *"Jij helpt mij altijd als ik iets niet begrijp."*
- *"Ik voel me veilig naast jou."*
- *"Jij zorgt ervoor dat ik moet lachen als ik verdrietig ben."*
- *"Jij bent altijd erg creatief."*

En weet je wat misschien nog wel het leukste is? Ik doe zelf ook mee.

Want ook als leerkracht zie ik iedere dag dingen waar leerlingen trots op mogen zijn. Soms zijn juist mijn complimenten degene die een leerling nog jarenlang onthoudt.

Inspiratiebron: <https://www.allesovergedrag.nl/wp-content/uploads/2019/05/in-het-zonnetje-onderbouw.pdf>

Tot slot

En dan zit het erop.

Misschien heb je tijdens het lezen nieuwe ideeën opgedaan, misschien heb je sommige activiteiten al gemarkeerd, misschien wist je al veel of denk je juist: *Dat ga ik morgen meteen uitproberen.*

Maar als ik je één ding mee mag geven, dan is het dit:

De Gouden Weken zitten niet in de werkvormen. Ze zitten in jou.

In de manier waarop jij iedere ochtend je leerlingen begroet.

In de tijd die je neemt om écht te luisteren.

In de complimenten die je geeft.

In het vertrouwen dat je uitstraalt.

En in het feit dat je iedere dag opnieuw laat zien: *ik ben blij dat jij er bent.*

Geen enkele activiteit is een wondermiddel. Soms loopt een spel anders dan je had bedacht. Soms ontstaat er ruzie tijdens een samenwerkingsopdracht. Soms duurt het weken voordat een leerling jou durft te vertrouwen.

En weet je? Dat hoort erbij.

Groepsvorming is geen eindpunt dat je na zes weken bereikt. Het is een proces dat het hele schooljaar doorgaat. Iedere dag bouw je opnieuw aan een klas waarin kinderen zichzelf mogen zijn, fouten durven maken en ervaren dat ze erbij horen.

Ik hoop dat deze inspiratiegids je ideeën heeft gegeven, maar vooral ook vertrouwen. Vertrouwen om je eigen keuzes te maken, activiteiten aan te passen aan jouw groep en vooral dicht bij jezelf te blijven.

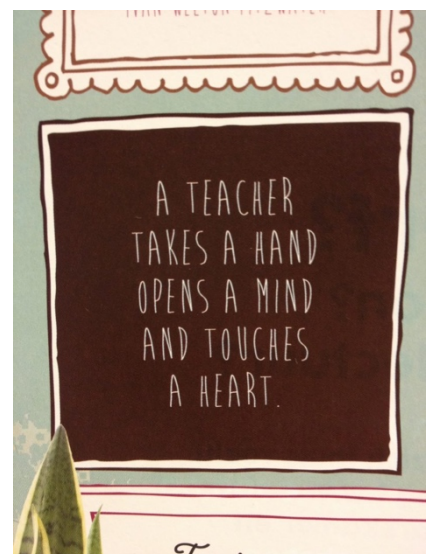
Want uiteindelijk ben jij het mooiste instrument in jouw klas.

Bedankt dat je de tijd hebt genomen om mijn praktijkgids te lezen.

Ik wens je heel veel mooie gesprekken, veel gelach, kleine overwinningen, fijne samenwerkingen en vooral een klas waarin ieder kind zich gezien voelt.

Liefs,

Désiree

Literatuurlijst

Bijleveld, B. (2019). *De Gouden Weken 2.0: Groepsvorming & ouderbetrokkenheid* (Grondig herziene 2.0 versie). Eduforce.

Leraar24. (2021, 1 juli). *Vriendelijkheid en duidelijkheid zorgen voor rust in de klas*. <https://www.leraar24.nl/320764/vriendelijkheid-en-duidelijkheid-zorgen-voor-rust-in-de-klas/>

Onderwijskennis. (z.d.). *Klassenmanagement in de praktijk*. Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO). <https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/klassenmanagement-in-de-praktijk>

Wij-leren.nl. (2024). *Coöperatief leren: samenwerkend leren – principes – voordelen*. <https://www.wij-leren.nl/cooperatief-leren-artikel.php>

Stevens, L. (2004). *Zin in school*. Garant.